

УДК 378.016:811.161.2/243:37.147.091.32:004

Жовнір М. М., Бондар Н. В.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

**ВИКОРИСТАННЯ ВЕБІНАРІВ
ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ
В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

Обґрунтовано доцільність та ефективність використання вебінару в контексті інформаційно-комунікаційних інноваційних технологій, які нині активно впроваджуються у вітчизняну освітню галузь. Окреслено стан дослідження феномена вебінару й узагальнено погляди вчених на нього; з'ясовано умови й шляхи використання вебінару в медичному виші в процесі вивчення української мови як іноземної. Інтерпретовано вебінар інтерактивною мережевою формою організації навчального заняття, обов'язковою умовою проведення якого є послуговування інформаційними і програмними ресурсами. Акцентовано на потенціалі вебінарів лінгвокраїнознавчого спрямування; умотивовано значущість подачі іноземним студентам інформаційних блоків про Україну, про її історію, звичаї і традиції. Зауважено про потребу репрезентації базових концептів української ментальності в процесі навчання української мови як іноземної.

Ключові слова: *інноваційні технології, електронна конференція, вебінар, лінгвокраїнознавча компетенція.*

The article substantiates the expediency and effectiveness of using webinar in the context of information and communication innovative technologies, which are actively implemented in the educational process. The state of the research of the phenomenon of the webinar and generalizations of scientists' attitudes on it are indicated. Main conditions and ways of using webinars in the process of studying Ukrainian language as a foreign are outlined. Webinar was presented as an interactive form of studying. The main rule of webinars is the usage of information and software resources. The importance of nationally oriented webinars was clarified. The importance of supplying foreign students with information blocks

about Ukraine, its history, customs and traditions during the webinar was pointed out. The necessity of representing basic concepts of Ukrainian mentality in the process of teaching Ukrainian as a foreign language was noted.

Keywords: *innovative technologies, electronic conference, webinar, linguistic and cultural competence.*

Обосновано целесообразность и эффективность использования вебинара в контексте информационно-коммуникационных инновационных технологий, которые сейчас активно внедряются в отечественное образовательное пространство. Определено состояние исследования феномена вебинара, обобщены взгляды ученых на него, указаны условия и способы использования вебинара в медицинском вузе в процессе изучения украинского языка как иностранного. Интерпретировано вебинар интерактивной сетевой формой организации учебного занятия, обязательным условием проведения которого является использование информационных и программных ресурсов. Акцентировано на потенциале вебинаров лингвострановедческого содержания, мотивировано значимость подачи иностранным студентам информационных блоков об Украине, ее истории, обычаях и традициях. Указано на необходимость репрезентации базовых концептов украинской ментальности в процессе обучения украинскому языку как иностранному.

Ключевые слова: *инновационные технологии, электронная конференция, вебинар, лингвострановедческая компетенция.*

Постановка проблеми. Трансформації в системі вітчизняної вищої освіти, що стали закономірним наслідком зрушень у політичній, соціально-економічній та культурній сферах, зумовили зміну пріоритетних освітніх завдань. Глобалізаційні процеси розвитку країн, розширення сфери міжнародного спілкування, стрімке впотужнення міжкультурних взаємин, входження України до загального освітнього простору й активне співробітництво на світовому ринку освітніх послуг вимагають якісного забезпечення знаннями іноземних студентів. Рівень освіти в нашій державі

має відповідати світовим стандартам, а випускники українських закладів вищої освіти, зокрема й медичних, мають бути висококваліфікованими й конкурентоспроможними працівниками [10, с.250].

Модернізація освітньої системи невіддільна від актуалізації системно-діяльнісного підходу в навчанні, стрімкого впровадження інноваційних технологій шляхом застосування у вишівському процесі сучасних форм і методів. Освітні реалії сьогодення коригують шляхи оволодіння знаннями й навичками іноземними студентами, які обрали медичний фах.

Видається доцільним поєднання найкращих здобутків традиційної освітньої системи навчання і передових інформаційно-комунікаційних технологій. Освітня інноватика чи не найкраще враховує інтереси й потреби студентів, сприяє розширенню простору реалізації їхнього творчого потенціалу, мотивує до пошукової діяльності, надихає на демонстрацію своєї креативності. Без перебільшення можна стверджувати, що ефективне використання вказаних технологій, мобільних додатків та Інтернету уможливорює раціональний та ефективний розподіл часу, необхідного для розгляду й виучування тієї чи тієї теми, а також забезпечує злагожденість процесу опанування теоретичним і практичним матеріалом загалом.

Попри пильну увагу до питань упровадження інноваційних технологій у навчання мови іноземних студентів [7-10], деякі важливі аспекти цієї проблеми досі лишаються не вивченими. Приміром, потрібно глибше проаналізувати невідповідності між імовірними можливостями мережевих засобів навчання та лакунами в дослідженні й підготовці методик їхнього використання в освітньому процесі. Потребують уточнення не лише теоретичні аспекти осмислення вебінарів, доцільність їх упровадження у вишах, а й сучасні методики використання інтернет-конференцій, їхні можливості, завдання й результативність послуговування вебінаром загалом.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Останнім часом увагу дослідників різних галузей знань прикуто до феномена електронних конференцій, зокрема вебінарів, які забезпечують обмін інформацією та

знаннями між учасниками навчального процесу, а також спонукають їх до активної співпраці. Указана форма дистанційного навчання стрімко розвивається. Про це свідчить широка популярність веб-сайтів, на яких представлено детальні рекомендації та покрокові інструкції до створення і проведення різних за складністю й тематикою вебінарів, зустрічей у режимі он-лайн, інтернет-семінарів і веб-конференцій.

Усебічному й різноаспектному студіюванню вебінарів присвячено наукові розвідки світових дослідників (Д. Берн, Р. Гріфін, К. Грей, П. Джонс, Ч. Дзюбан, Д. Кеган, Р. Кертіс, А. Рейд-Янг, Дж. М. Сміт, В. Феніна, Х. Фрітч, Є. Швенке, Я. Шрайберг, Г. Шульц, Б. Шуневич та ін.). Употужнили міркування зарубіжних колег-науковців й українці (О. Бруй, Л. Варченко-Троценко, К. Газдюк, О. Ігнатенко, І. Журавльова, А. Кочарян, М. Куц, І. Кучма, Н. Морзе, О. Нікітіна, О. Слонівська, В. Царенко, Т. Ярошенко та ін.).

У згаданих вище працях представлено різні уявлення про вебінар, а також подано численні тлумачення розглядуваного поняття. Крім цього, здійснено спроби проаналізувати особливості новітнього способу обміну навчальною інформацією в контексті процесу загальної інформатизації освіти й підвищення вимог до інформаційно-комунікаційної компетентності педагогічного складу, зростання розмаїття інноваційних технологій та їх стрімкого впровадження в освітній процес.

Як форма навчання вебінар функціонує вже наприкінці 1990-х років. Водночас перші системні напрацювання з теми почали з'являтися нещодавно. Подамо лише кілька дефініцій розглядуваного явища. Так, у дослідженнях російської науковиці С. Д. Калініної ця технологія витлумачена «онлайн-аналогом традиційним формам навчання – лекції та семінару» [3, с. 296]. На думку А. В. Конишевої, «вебінар – це інтерактивне заняття, організоване за допомогою мережі Інтернет та спеціального програмного забезпечення» [4, с. 2]. «Вебінар (від англ. web+seminar, webinar) – це технологія, яка забезпечує проведення інтерактивних

навчальних заходів у синхронному режимі і надає інструменти для дистанційної спільної роботи учасників», – переконана Н. В. Морзе [6, с. 119]. За Д. Ю. Динцисом, «вебінар – це новий формат навчання, який передбачає проведення занять у режимі реального часу на основі сучасних технологій зв'язку, що забезпечують передавання аудіовізуальної інформації» [2, с. 5]. Ю. В. Фролов вважає, що «вебінар – це форма проведення інтерактивних навчальних занять зі слухачами через мережу Інтернет із використанням спеціального програмного забезпечення» [7, с. 3]. Усі дефініції транслиють думку про проведення вебінарів у режимі он-лайн із передачею аудіовізуальної інформації. Необхідна умова таких занять – зв'язок між викладачем і студентами.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – аналіз технології вебінару лінгвокраїнознавчого спрямування в контексті інноватики у вищій медичній освіті.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) окреслити стан дослідження феномена вебінару й узагальнити погляди вчених на нього;
- 2) з'ясувати умови й шляхи використання вебінару в медичному виші;
- 3) окреслити потенціал вебінарів культурологічного спрямування в процесі навчання української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Як на нас, розглядувану технологію цілком доречно інтерпретувати інтерактивною мережевою формою організації навчального заняття, обов'язковою умовою проведення якого є послуговування інформаційними і програмними ресурсами. Це лекція (семінар) у інформаційній мережі Інтернет у режимі он-лайн. На сьогодні дослідники вирізняють цілу низку вебінарів: навчальні, організаційні, вебінари для підтримки досліджень, інформаційно-презентаційні, консультаційні, вебінари-інтерв'ю тощо. Кожен з указаних видів має свої особливості, а також безумовну користь для навчального процесу. Нас

цікавить те, як розглядувана технологія може застосовуватися під час оволодіння українською мовою як іноземною.

Стрижневе завдання занять з української мови, побудованих із педагогічно вмотивованим використанням результатів загального прогресу людства, – злагоджена взаємодія учасників навчально-наукової роботи в єдиному інформаційному середовищі. За таких умов мережа Інтернет перетворюється на поле обміну знаннями між усіма суб'єктами навчання. Світова інформаційна мережа має все необхідне – технічну, програмну, комунікативну базу – для успішної організації процесу учіння. Оперування широким спектром інформаційних ресурсів сприятиме зростанню результативності й ефективності засвоєння знань. Крім цього, бачиться можливість раціонального планування, вибудовування і коригування навчальної діяльності іноземних студентів, які вивчають українську мову як іноземну.

Здатність майбутнього висококваліфікованого й компетентного лікаря опанувати базові мовні норми, виформувати стрижневі лексичні, фонетичні й граматичні мовленнєві навички – це запорука його подальшої фахової компетенції та успішної професійної реалізації. Від лінгвістичної вправності залежить здатність оперувати доречними мовними формами, апелювати до контексту, враховувати значеннєві варіації, можливі конотативні обарвлення, семантичні трансформації, вербальні й невербальні реакції потенційних комунікативних партнерів. Вибудовування конструктивного діалогу, орієнтація на інтереси комунікативного партнера, прагнення до компромісу як важливого елементу ділового спілкування між лікарем і пацієнтом – невід'ємні компоненти освітніх векторів розвитку, спрямованих на вдосконалення підготовки майбутніх фахівців-медиків.

Крім зауваженого, з-поміж пріоритетних завдань сучасного медичного вишу вирізняємо формування соціокультурної компетенції студентів-іноземців. «Сучасна концепція мовної освіти акцентує увагу на необхідності ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, в процесі

викладання будь-якої мови як іноземної, що актуалізує проблему використання лінгвокраїнознавчих матеріалів у процесі навчання української мови як іноземної» [7, с. 253].

Приміром, вдало організований інформаційно-презентаційний вебінар стане вдалим доповненням традиційної практики подачі фактажу у формі лекцій, семінарів чи практичних занять. Під час роботи з іноземними студентами, навіть із тими, які нещодавно перетнули кордон і не володіють українською мовою, можна використати цю технологію. Українське завдання викладача вбачаємо в ознайомленні з Україною й українцями як представниками окремої етнічної спільноти. Під час вебінару необхідно створити українськомовне середовище, долучивши роботу з автентичними матеріалами культурологічного спрямування. При цьому доцільним вважаємо оприявлення базових концептів української ментальності – зафіксованих словником, значущих для культури мовних одиниць «з етноспецифічним семантичним відтінком, що акумулюють у собі відносно стійкі уявлення, зумовлені соціально-історичним досвідом та ціннісними орієнтирами народу» [1, с. 61]. Парадигми базових концептів української ментальності (глюотонімні (хліб, писанка, борщ, шулики та ін.), естематонімні (вишиванка, вінок, плахта, крайка тощо), локативні (степ, село), артефактні (рушник, хата та ін.), фітонімні (калина, верба, жито, чорнобривці) тощо), виокремлення яких детерміновано ключовим характером для духовності українського народу, сприятимуть засвоєнню, розумінню культурних особливостей студентами-іноземцями.

Перші інформаційні блоки про країну, у якій іноземні студенти будуть жити й навчатися, про її історію, звичаї й традиції цілком слушно презентувати саме під час вебінару. Така форма подачі навчального матеріалу не лише зацікавить студентів, а й заохотить до подальшого пізнання України та її мови. Ведучий (часто викладач) принагідно й методично вмотивовано подає перші слова і фрази, які потім стануть базою для подальшого виучування української мови. Згодом, залучивши до

розгляду базовий концепт ментальності нашого народу *хліб*, що вербалізується номенами *шулики, кутя, весільний коровай, весільні шишки, пиріг* тощо, модератор (викладач) не тільки унаочнює колорит специфічно обрядових страв України, а й, що важливо, представляє систему ритуальних відношень і практик, залучаючи до лексичного активу нові слова (*вечеря, помини, весілля, свічки, калина* тощо). Так, ще здавна в українців було прийнято на Святвечір ушановувати родичів, посилати обрядову їжу (зазвичай – пироги) кумам, хрещеним батькові або матері; носять її діти зав'язаною в хустку або рушник, що «символізувало спорідненість сімей, їхню приязнь і взаємну щедрість» [12, с. 184]. *Пиріг* – незмінний атрибут поминального обіду, який, разом із крашанками, кутею («своєрідним приносом за померлого» [2, с. 324]) українці виносять на гробки, щоб пом'янути рідних. *Хліб* слугує символом шлюбного союзу. Жодне українське весілля не обходиться без короваю. Навіть у страшні роки війни українці не нехтували його символічним статусом, оскільки відсутність на такому дійстві короваю «означала неповноцінність обряду» [2, с. 105]. Виготовлявся коровай найбільш поважними жінками-коровайницями. Не долучали до такого дійства розлучених і тих, у чийх сім'ях не було злагоди й розуміння, щоб не допустити такого в новоствореній родині. Супровідними атрибутами короваю є *свічки* й *калина*, що символізує жіночу красу, дівочу цноту. Не менш важливим власне українським весільним атрибутом є *шишки* – «обрядове печиво, яке випікали з коровайного тіста. Розкачували смугу тіста й робили з одного боку насічки, зубці. Потім стрічку згортали, перевертали зубцями догори й «підперізували» качалочкою тіста (...) були чи не єдиною подякою молодій та молодого своїм друзкам і боярам» [Там само, с. 108]. Для українського народу притаманне уявлення про *хліб* як щось сакральне, святе (*святого хліба просити не гріх* (УНТ)). Існує давній український весільний обряд – осипати молодих зерном на щасливе життя, оскільки зерно, а особливо *жито*, українці завжди пов'язували з продовженням життя, що й не дивно, зважаючи не лише на імпліцитні взаємодії, а й на

кореневі морфи лексем, які висвічують етнокультурний етимон, оскільки, як зауважував В. В. Жайворонок, «одухотворення природних реалій, неминуче відбиваючись на функціюванні мовних одиниць, залишає в них глибинні культурні нашарування, які більшою чи меншою мірою можна реконструювати» [2, с. 36]. *Хліб* експлікує таку ментальну характеристику українців, як *гостинність*. Старовинний звичай нашого народу – вручати гостям при зустрічі паляницю хліба та сіль на знак великої пошани. Тому словосполуча «*хліб-сіль*» в українському мовопросторі вживається як ознака хлібосольства, гостинності.

Отже, залучаючи до розгляду різноманітні базові концепти, що оприявлюють не тільки автентичні матеріали культурологічного спрямування, а й базисні категорії, орієнтири філософії життя українського етносу, модератор сприяє заохоченню іноземних студентів до подальшого пізнання України, її мови.

Кожен іноземний студент, який навчається в Україні, – це представник певної нації з особливою картиною світу, ментальністю, психологічним устроєм, своєрідним світобаченням і ціннісною парадигмою. Усе це вкрай необхідно враховувати для успішної організації навчально-виховного процесу.

Чи не найголовніша особливість вебінарів – раціональне поєднання візуальної та аудіовізуальної комунікації, словесної та несловесної інформації. Зрозуміло, що студенти – це не лише пасивні спостерігачі, а, безумовно, активні учасники креативного навчального дійства. Під час спілкування в режимі он-лайн кожен може ставити запитання викладачеві (модератору). Онлайн-опитування вміло поєднується з візуалізованою дискусією, обговоренням, обміном файлами тощо. Змога долучитися до дискусії (спершу рідною мовою) створює мотивацію до подальшого навчання й емоційне піднесення, сприяє оперативному засвоєнню й розповсюдженню актуальної інформації, оптимізує злагоджене спілкування між викладачем і студентами. Зміст вебінару буде невичерпаним джерелом у

поетапному формуванні мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетентності студентів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вивчення української мови як іноземної – це складний і тривалий процес, який не буде мати результатів без ознайомлення з українською культурою. Презентація національно-культурної компоненти мовного матеріалу з використанням різноманітних педагогічних програмних засобів: мультимедійних навчальних програм, Інтернету та, звісно, вебінару – запорука як успішної адаптації іноземних студентів до нового мовно-культурного середовища, так і способів активізації їхньої пізнавальної діяльності, забезпечення їх якісною мовною освітою в поєднанні з оволодінням інформацією про українську колишню й сьогочасну дійсність.

Надалі можливим видається аналіз покрокової реалізації під час навчання української мови як іноземної прийомів подачі немовної інформації про Україну із залученням педагогічної інноватики, зокрема занять у режимі он-лайн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Н. В. Базові концепти української ментальності у творчості братів Тютюнників: дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Бондар. – Запоріжжя, 2018. – 224 с.

2. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.

3. Жовнір М. М. Коучинг-технології на заняттях мовного циклу: до питання впровадження і контролю навчальних досягнень студентів. / М. М. Жовнір // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах : матер. науково-практичної конференції, 22 березня 2018 р., Полтава, Україна. – Полтава: ВДНЗУ «УМСА», 2018. – С. 91–93.

4. Динцис Д. Ю. Методические особенности проведения вебинаров на краткосрочных курсах по методике «in-class» [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=13183>. – Дата звернення : 18.06.2018. – Назва з екрана.

5. Калинина С. Д. Вебинар как форма электронного обучения в высшей школе / С. Д. Калинина // Вестник МГИМО Университета.– 2015.– № 2(41). – С. 291–295.

6. Конышева А. В. Вебинар как сетевая форма организации учебной деятельности студентов / А. В. Конышева // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – №1. – С. 86–90.

7. Лещенко Т. О. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів медичних ВНЗ засобом української пісні / Т. О. Лещенко, І. В. Самойленко, В. Г. Юфименко // Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ-ХХІ століть: до 70-ліття від дня народження Березині української пісні : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 253–263.

8. Лещенко Т. О. Удосконалення мовної підготовки іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, О. М. Шевченко // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Полтава, 2016. – С. 124–125.

9. Лещенко Т. О. Особливості мовної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів України / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Європейський вибір - невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матеріали навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С. 111–112.

10. Лещенко Т. О. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь : МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2016. – С. 250–253.

11. Морзе Н. В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання / Н. В. Морзе // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. – Херсон : ХДУ, 2010. – № 5. – С. 31–39.

12. Пономарьов А. П. Українська минувшина : ілюстрований етнографічний довідник/ [Пономарьов А. П, Артюх Л. Ф., Косміна Т. В. та ін.]. – К. : Либідь, 1994. – 256 с.

13. Фролов Ю. В. Подготовка и проведение вебинаров : учебно-методическое пособие для преподавателей, студентов и слушателей системы повышения квалификации / Ю. В. Фролов. – М. : МГПУ, 2011. – С. 30.